

ACADEMIA ROMÂNĂ

SÉMA VISTERIEI MOLDOVEI

DIN 1818

DE

V. A. URECHIĂ,

Membbru alū Academieī Române.

ŞEDINTA DE LA 17 MARTIE 1887.

BUCURESCI

TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE

No. 42. — Strada Colţei, — No. 42.

1887.

Preţulū 20 bani.

Inu. A. 3602

COTA

BUCHURESTI
13 615 ua

b273206

k228/93

ACADEMIA ROMANA.

SĒMA VISTERIEI MOLDOVEI

DIN 1818

DE

V. A. URECHIA,
Membru alŭ Academiei Române.

Donaŭiunea Maiorescu

ŞEDIŢA DE LA 17 MARTIE 1887.

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMĀNE

No. 42. — Strada Colŭtei, — No. 42.

1887.

112031

SEMA VISTERIEI MOLDOVEI DIN 1818

DE

V. A. URECHIA,

Membru ală Academiei Române.

Ședința de la 17 Martie 1887.

Fie cine cunoște însemnătatea, ca documente despre situațiunea țérilor, a budgetelor și a semelor loră anuale.

Credemă a face ună serviciū economiștiloră noștri și, în totă casulă, a înmulți cu profită, magazinulă nostru istoricū, publicândă sēma Visteriei Moldovei pe anulă budgetară 1 Mai 1817 la 1 Iuniū anulă 1818, care este ală 6-lea ană ală domniei lui Scarlată Alexandru Calimachă. Acestă însemnată documentă aparține astăđi bibliotecăi Camerei, căreia l'amă cedată cu plăcere, în speranța că acea bibliotecă va tinde — mijlócele nelipsindu-i — să colecteze mereū actele nóstre vechi legislative.

I

Sēma Visteriei, în cestiune, este ună in-folio de 35 cent. lungime pe circa 25 cent. lăđime, hârtie albă, cu ună leū în filigramă. Cuprinde 58 file scrise și nescrise, nenumerotate și legate în scórțe îmbrăcate în pele. Preste prima scórță, pe o hârtie lipită, este titlulă următoră :

«*Măria Sa Scarlat Alexandru Calimah VVod. Anul al șasele.*

No. 6.

«*Sama al patrilea a Visteriei după aședarea birului pe anul deplin dela ți antee Iunie 1817 și până la sfârșitul lui Maiu 1818*».

*

Séma începe cu veniturile țerei.

Aceste cuprindă :

I. Чфертсрй.

Acestă venitū, la încasare, produse :

- a) în primulū trimestru : 264,116 lei ;
  - b) în secundulū trimestru : 269,483 »
  - c) în alū 3-lea trimestru : 271,019 » și
  - d) în alū 4-lea trimestru : 270,746 »
- adecă peste totū . . . 1,074,964 lei.

II. Alū douilea venitū era din dajdia Botoșanilorū, care se per-
cepa deosebi și care fu în sumă de :

57,225 lei

Totalū . . . 1,132,189 »

III. Alū treilea venitū se compunea din dajdia mazililorū și a
ruptașilorū. Pe prima triloniā a datū, omițendū fracțiunile :

- a) maziliū 3496 lei
  - b) ruptașii 6395 »
  - Pe a 2-a trilonie a) maziliū 3485 »
  - b) ruptașii 6436 »
  - Pe a 3 a trilonie a) maziliū 3474 »
  - b) ruptașii 6450 »
  - Pe a 4-a trilonie a) maziliū 3513 »
  - b) ruptașii 6558 »
- 39,807 »

IV. Alū 4-lea venitū eși din «*Baniū impliniți de pe la târguri pen-
tru dugheni și cârciume la trilonia a treia Dec. 1817 — Ghenarie și
Februarie 1818*».

Acestū venitū produse : lei 59,227
afară de 4499 lei din Botoșani : » 4,499

63,726

V. A 5-a categorie de venituri fu : «*trilunia sf. Dumitru a ruptelor visteriei, a neguțitorilor Hrisovoliți și a altora cari sunt la această rânduială în 1818 Octombre*».

Suma produsă fu de	18,931
» » în tril. II	
de la Aprilie 1818	19,519
	38,450

VI. Altă categorie de venituri se lua de la Evreii hrisovoliți «*după hrisovul gospod*» și anume câte 9150 lei, seș pe patru trimestre : 36,600 lei.

*

VII. Venitul desetinei 105,000 (în care intră 4500 ai Botoșanilor).

VIII. Vădrăritulă 245,000.

IX. Gostina. . . . 96,500 cu 6100 a Botoșanilor.

*

Deci totalul veniturii : 1,685,352 lei 60 bani.

Din acești bani prima cheltuială de scăduț era scutelnicii : «*banii scutelnicilor după isvódele cu pecete Gospod*» în sumă de 308,544 lei.

Deci din 1,685,352	
se scade	308,544
Totalul veniturilor :	1,376,808 lei 60 bani.

Séma acesta a veniturilor este verificată, sub sigiliul în roșiu al Domnitorului, de Divanul țerei. Intre subscrieri cităm pe a lui *Veniamin mitropolit Moldaviei*, Balș Logof, Lupu Balș vel Logof. N. Negri, Gr. Ghica Vorn. Vasile Roset Hatm. etc.

II

Ce se făcu cu acești 1,376,808 lei ?

Acastă parte a semei pórta titlul general de : «*скъдериле*».

În §§ principale ale scăderilor era :

47,769 Haraciul țerei, pe anul otomanicesc 1232.

Ce puțină cheltuială, s'arū părea, costa pe țără *protecțiunea Tur-*

ciei! Așia, la prima vedere, dar §§ următoare ne voru arăta încă odată adevărul proverbului : *mai scumpă pelea decât boulă!*

In adevărū iată sumele din §§ următoare de care se folosia totū Turcia :

- b) 60,984 lei 15 bani. Baeram peșkeș pe anul otomanicesc 1232.
- c) 25,000 s'au dat «*ракнениава*» pe anul otomanicesc 1232.
- d) 30,000 Emfie Mucatesi.
- e) 25,000 In socotela polițelor cetăților.
- f) 15,890 Sub rubrica «*daruri* la Turci» !!
- g) 186,519 lei 18 bani. Zaherele trimese la Constantinopole !!!
- h) 14,086 » 96 » Navlu și cheltueli de zaherele !!!

Deci alți 357,479 [și nu e totū !...] pentru Pórta otomană, care, după tratatū avea dreptū numai la haraciulū și acela urcat, de 47,769 lei !

Dacă din venitulū 1,376,808 lei
scădemū ce se mai dete la Turci: 357,479 lei,
mai rămānū disponibilū la nevoile țerei lei 1,019,329.

*

Ce să făcea acum și cu acestū milionū de lei ?

Se scie că veniturile *ocnelorū* și a *vănilorū* erau ale Domnului și cele ale târgului Botoșani ale Dómnei. Pe lângă aceste venituri, domnia esauria în visterie pentru tóte trebuințele curței fără nici o cruțare. Iată sumele cheltuite în 1817—1818 pentru curte, din visterie.

I. *Камара господа.*

- a) *Cele întâmplătore și ne apërate cheltueli a camarei pe Iunie, Iulie, August (1817) din banii sfertului întâi din birul visteriei.* 27,100.
- b) pe trilunia a 2-a. 54,600.
- c) » » a 3-a. 50,000.
- d) «*Ксесрса*» cheltueleur camarei gospod până la sfirșitul lui Fev. 1818. 7,200.
- e) Cheltuiala Ilicului la Esraiaoa curței de Pasci. 18,067.
- f) Camara gospod pe Martie, Maiū. 20,000.

Deci pentru cămara dómnescă se cheltuiră nu mai puțin de lei. 176,917 !

La aceste cheltueli a Camarei Gospod se mai adauge 4188 cheltuiala prin alū II-lea Cămărașū.

Asemenea 15,384 lei cheltuiala doftoriilor curței. Ce bolnavă era domnia!

Maî se adauge 7,500 pentru botezurî saû maî bine pentru unû singurû botezû a fiului lui Bezede Iancu în Țarigrad ũ. Plus 6000 le léfa Bezadelei și a Domniței pe lunile Iunie, Iulie și Augustû; plus 15000 la unû locû știutû în Țarigradû pe 6 luni; plus 1,050 Bănesei Cantinca Armago, sub cuvîntû de scutire; plus 1,580 la diferiți boeri, care se vede că făceau opoziție și trebuiau să fie îndulciți din bugetû; plus 6000 lei postelnicului Ștefânache Vogoride Pârcălabû de Galați; plus 6000 lei vel Comis Costachi Suțulû, *pentru o sciută pricină....*

Nu maî putemû înșira tôte condeele de acestû felû, cari sub numele de lefi și scutelnicî din vistierie tae suma 143,276. Decî cu $176,917 = 320,193$.

II. Unû § de daruri și mili făcute de Domnitorû din banii țerei taie lei 51,211.

Sunt fórte curioase condeele trecute în sémă în comptulû acestei sume. Să relevămû câteva.

a) 3,000. *Dar dascălulû Gheorghie mergênd la Țarigrad, pentru școla de acolo.*

b) 50,000. *Dar la un loc sciut.*

c) 277. Asemenea.

40 »

200 »

212 »

2,500 »

900 »

1,000 »

1,000 »

50 la un ipochimen.

680 la un loc sciut.

250 » » » »

700 » » » »

2,100 lei lui Deli Baș și Tufecci Baș pentru o pricină sciută. (?)

596 la un loc sciut.

150 la unû ipochimen, etc.

Iată ceva asemenea cu §§ fondurilor secrete din actualele bugete !
Din § darurilor și mililor vomă releva câteva condee instructive :

- a) 1,000 lei dați Dascălului Govdela pentru datul în tipariu a aritmeticeî, cu D. Aga Dimitrake Ladaki.
- b) 320 » în plata datoriilor și a glóbelor a șapte vinovați din temniță, cari s'aũ slobodit.
- c) 150 » la 15 familii sêrbî.
- d) 100 » la 10 » » ce aũ venit de peste Prut și aũ trecut peste Dunărea, prin Agie.
- e) 500 » milă la mēritatul fetei lui Kirika diacul de la Dorohoiũ.
- f) 500 » ómenilorũ ce aũ omorit fêra cea stricătore de ómenî (în Octombrie 1817). (Ce fêră era óre ? !)
- g) 180 » *dați la trei ucenici din scólă*. Marî sacrificiî pentru cultura poporului ! !
- h) 150 » o cădelniță la schitul Frumósa, după jaloba monahilor de acolo.
- i) 150 » **unuî baron prusiecesc.** (? ?)
- k) 500 » spre rescumpêrarea a 5 suflete ce aũ fost silite ași lepăda pravoslavnică credință.
- l) 3,000 » dar scólei de la Hio și Zagora prin D. Comisul Negre.
- m) 140 » pentru 12 minee la schitul din Bacăũ...

Atâte sunt condeile mai interesante din comptulũ sumei darurilor și milelorũ.

III. Aci nu se termină socotêla sumelorũ cheltuite pentru domnie. Vine § «*испръвничиеа ксрцин*», care elũ singurũ taie la 111,861 lei. Apoi:

IV. «*Beciul gospod*» pentru care țera plătesce în 1817 (1818) lei 66,252.

V. «*Menzilul*» adecă *poștile*, de care se folosia numai domnia și care tăia condeiułũ de 49,986 lei.

VI. Cheltuiala Tătarilorũ, călărașilorũ trimesi de domnie la Țari-gradũ și in alte trebî 11,807.

VII. Vine apoi § «*Колѣнниѣ*», adică a gajduluî domnescũ 7,561 lei.

§ *pităriei*. 3,654 »

VIII. Cheltuiala muhurdariei. 1,440 »

IX. » cupăriei. 6,662 »

X.	»	izciohodăriei.	4,806 »
XI.	»	sărbătorilor.	42,286 »

Iată câteva condee din cele ce încheia această curioasă sumă :

- a) 5,000 la Țarigrad, milele Crăciunului.
 b) 5,000 mile prin Camară, la sărbătorile Crăciunului.
 c) 1,000 comisului celui mare în ziua de Boboteză.
 d) 100 în agiunul Crăciunului, însă :
     20 lei archimandritului.
     15 lei preoților.
     14 » arhidiaconului.
     16 » la doi psalți ai mitropoliei.
     10 » doi anagosti.
     15 » preotului și psaltului de harem.
     100 » 2 caftane lui Vel Post. și Vel Spăt. în ziua de Crăciun.
 e) 6,800 de St. Vasilie, anul nou, însă :
     2,200 lei în rubiele pentru gospod.
     3,200 » Bacșurii prin camară.
     500 » la bresle prin Visterie.
     300 » în parale mărunte.
     100 » pe 2 caftane d-lui Vel Post. și d-lui Vel Spăt.
     100 » psaltului curței după obicei.
     600 » la ecpaioa consulațiilor, însă :
         200 lei celui rusesc.
         200 » celui nemțesc.
         100 » franțuzescului.
         100 » Englezului.
 f) 100 în agiunul bobotezei preoților și altora.
 1381 în ziua bobotezei, însă :
     150 lei trei caftane d-lui Vel Post. d-lui Vel Spăt. și d-lui Vel Comis.
     12 la aghiasmă.
     14 două luminări albe pentru Gospod și M. Sa Dómna.
     4 zugrăvitul lor.
     42 pe opt luminări albe pentru Luminat. Beizadele și domnițe.
     16 zugrăvitul lor.
     42 pe trei luminări albe pentru P. S. Mitropolit și doi Episcopi :
         Romanul și Hușul.
     747 luminile ce s'au împărțit la d-lor Boierii, preoții și alții, cum
         și la bresle, pe 83 oacă câte 9 lei.
     176 pe două luminări împodobite, la aghiasmă, însă :

- 72 lei pe 2 lum. la aghiasmă câte de 8 ocă.
 90 împodobitul lor.
 14 lei zugrăvitul lor.
 28 Arhiereului ce aŭ stropit caii.
 100 la ecpaioa grajdului comisiei.
 50 la taifaoa pităriei.
- g) 150 la doi dascăli și doi ucenici pentru engomiile Crăciunului.
- h) 1241 cheltuiți prin vel armaș pe praf de pușcă și alte la Dulalma și serbătorii.
- i) 7500 dați luminatei Dómne iubitei sorori a lui Gospod pentru serbătorile Crăciunului.
- k) 2211 pentru luminări ce s'aŭ împărțit la aer și la înviere.
 10,000 milele serbătorilor Paștilor, însă 5000 în Țarigrad și 5000 lei aice.
 834 chelt. praf de pușcă de Pasci.
 50 obicînuitul caftan a Posteln. la Pasci.
 819 dați în diua ce se scot armasarii la ceair, însă :
 500 lei Comisul cel mare.
 150 » » al 2-le.
 150 vel Pitar.
 19 la meterhane.
- l) Cheltuiala prin al 2-le Cămăraș 4188.
- m) *Logodne și Cununii* : 7533 lei, însă :
 350 cheltuiala la logodna d-lui Aga Mihalache Sturdza, însă :
 250 P. S. Mitropolit. și ómenilor seî.
 100 P. S. Vlădicăi Evhaiton și ómenilor seî.
 4658 cheltuiți la nunta d-lui Vornic Mihalake Sturdza (1).
 2525 la nunta d-lui Aga Constantin Neculcea.
- n) *Îngropări și grije* : 4794.
 20 lei îngroparea unui călăraș.
 5 » » » seimen.
 4704 » » ficeî lumin. Domniței Ralu.
 5 » » unui topciî.
- Așa dar 5 lei îngroparea unui om de rând și 4704 a unui copil boeresc !

*

Suntemŭ departe, fôrte departe de a inscrie tóte sumele chel-

(1) Cum se vede, încă înainte de a ajuŭge Domnŭ Mihalake Sturdza sciu să trăescă pe comptulŭ budgetului țerei !

tuite de Curte, din bani țerei. Apoi cari erau cheltueele făcute pentru directe nevoi ale țerei?

Pentru scóle? — Dascălii erau plătiți obicînuitu cu bani adunați ca biru de la preoți și alți servitori bisericesci.

Pentru biserică? — S'au vëdutu că în 1817—1818 Domnia a cumpëratu numai o biată cădelniță la mănăstire la Frumosa și s'au vëdutu și spesele Curței de Pasci, de Crăciunu, de Bobotéză, cu biserica. Apoi 140 lei la unu schitu din Bacău!

Pentru armată?

S'au cheltuitu adevëratu, pentru cetăți lei 45,290, dar aceste nu erau ale țerei. Nică cei 13,037 Beiliculă nu au servitu armatei țerei.

Pentru paza de tâlhari, sau potere s'au cheltuitu:

291 lei lui Kirk Serdar cu neferii lui trimiși după tâlhari la țin. Dorohoiului și Botoșani.

150 Neferilor ce s'au trimes în douë potiri prin Serd-Savva.

137 alt condei de același fel.

50 celor ce au mers la grópa Ocnăi cu vinovați.

1260 scutelnici Calarașilor.

375 meremetul daerelei lui Baș Beșli Aga (!).

160 cheltuéla poterei hatmăniei.

Iată spesele pazei țerei, a armatei, decă se póte dice că și aceste condee rëspundă la asemenea scop!

Boerimea nu reclama contra unei asemenea administrațiunii financiare, pentru că paragrafulu caftanelorū îi mulțamia. 11 pag. *in-folio* din darea de sémă sunt pline de numele boerilor căftăniți! Cetirea acestorū nume este negreșitu instructivă, dar trece peste cadrulu acestui studiū. De almintrelea caftanele mulțamiaū pe boeri mai multu ca semne de onóre, decăt ca căștigū realū, căci prețulu caftanelorū a 174 de boerii într'unu anū e trecutū numai cu suma de 4330 lei.

*

Din séma pe care o analisămū vomū releva puținele cheltueli în folosulu țerei sau pentru lefi de slujbași ai țerei.

Iată principalele condee de asemenea natură:

- 2,250 lei tălmăcitorilor prăvililor.
 900 » Filosofului Gabela.
 180 » la 2 ómenî pázitorî la schelea din Galați.
 600 » lui Scheli Nazir.
 12,600 » léfa comisului Teodorache Negrea pe 6 luni.
 279 » lui Nomo-filax.
 330 » léfa unui Capitanu și a 2 pázitorî la Galați din Septembre pînă în Noembre.
 970 » léfa a doi Neferî ce vin cu curierii.
 360 » Doftorului Vidali.

Urméză câteva sute lei pentru scutirea suingiiloró adicá aceloró care se ocupá cu cișmelele din Iași.

- 180 » la 3 ucenicî din scóla.
 110 » cumpărarea a 10 condicî la departamentul Criminalului.
 1,500 » pe hârtie, cernélă etc.
 4,748 » cumpărare a 102 chile malaî și 87 chile cartofi la unile ținuturî.
 400 » Diacul Visteriei strângétorul șfertului.
 100 » un hurtam la tulumba hâtmăniei.
 40 » 4 gente pentru călárași
 558 » legatul a 8 esemplare de pravilá etc. etc.

*

Câte va condee privescú precorpuľu consularú și diplomaticú, cum amú đice astáđi.

Agénția secretá a Moldovei la Viena costa 71,547 lei.

S'a mái cheltuitú pentru repararea casei consulului francesú 1000 lei și pentru transportulu bagagiului consulului Rusescú páná la Focșanî 207 lei.

Iatá în resumatú tabelulu cheltueliloró principale și repartițiunea lorú între Pórtá, Domnitorú și țerá.

A) la Turcî.

47,769	haraciul țerei.
60,984,15	Baeram peșcheș.
25,000,	rachibiiaua.
3,075,	Emfie mucatesi
25,000,	Polițiile.

15,890,	Daruri la Turci.
86,519,18	Zahereli trimise la Țarigrad.
14,086,96	Navlo și cheltueli de Zahereli.
45,290,75	pentru cetăți.
56,937,	Navlo și cheltueli de chereștelă.
13,037,	Beiliculă.
7,800,	Călărași și Tatară la Țarigrad.
17,740,	tarhatură și chirii de case.
<u>409,127</u>	
Din urmă :	
409,127	
14,038	dobândă de bani.
1,682	Baeramuri.
<u>424,847</u>	

Așa dar din unu venitū de 1,376,808 lei, 424,847 lei mergeau directū la Turci, pe lângă nenumerate sumi date ca bacșisū, milă etc. din alte paragrafe.

B) La Domnie mergea :

176,917	Camara Gospod.
111,861	Isprăvnicia Curței.
66,252	Beciul Gospod.
49,986	menzilul.
7,561	Comișei.
3,654	pităria.
6,662	cupăria
4,806	izciohodăria.
42,286	chelt. serbătorilor.
4,188	chelt. prin vel Camaraș.
15,384	Doftori.
7,500	Botezuri.
7,533	logodne și cununii.
4,794	ingropări și grijă.
47,568	alte cheltueli.
Total	<u>556,952</u>

La aceste sume de adăogim ce se dădea Turcilor 425,000 avem :

$$\begin{array}{r} 556,952 \\ 425,000 \\ \hline 981,952 \end{array}$$

Va să ȳică aprópe milionul.

Din ceea ce mai remâne ca venit al ȳerei, mai scădem ȳi ce se dădea boerilor ȳi anume :

$$\begin{array}{r} 4,330 \text{ caftane,} \\ 143,276 \text{ scutelnici,} \\ \hline \end{array}$$

Adecă suma de 147,606.

Adăogim ȳi decȳ, lei 147,606 la cei 981,952 lei de mai sus, ȳi avem totala sumă risipită, făr de folos pñtru ȳeră, de : 1,129,558 lei.

Decă acum, acéstă sumă o scadem ȳi din totala sumă a veniturilor, aflăm că mai s'a cheltuit 247,250 lei. Dar ȳi acestia încă pe ce? Pentru cancelarii, postelnicie, calaraȳi, de mers ȳi la ȳarigrad, reprezentanȳa ȳerei la Viena etc., etc.

O! Tempora!

